

NELLI HIETALA

**VUOKKO
VEHMA**

Elämä ja teot

KARISTO

© Nelli Hietala ja Karisto / Kustannusosakeyhtiö Otava 2022

ISBN 978-951-1-40290-9

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2022

1. luku

Kylppäristä kuului kumma surina, vaikka talon piti olla tyhjä. Isä oli kirjoittamassa. Reetta töissä. Kaislan koulu loppuisi vasta kolmelta. Vilkaisin keittiön seinäkelloa ja pysähdyin kuuntelemaan tarkemmin.

Ääni kuulosti siltä kuin se tulisi parranajokoneesta tai sähköhammasharjasta. Kajautin kokeeksi kovaäänisen ”moi” ja heilautin repun eteisen nurkkaan. Kylpyhuoneen ovi raksahti saman tien lukkoon. Sen takaa erottui Kaislan epäselvä, tervehdykseksi tulkitsemani ynähdys.

– Mitä sä teet? huusin oven läpi.

– Ei kuulu sulle, aina yhtä aurinkoinen siskoni karjui vastaukseksi.

Kohautin hartioitani ja siirryin keittiöön arvioimaan välipalatarjontaa. Kun Kaisla oli tuolla tuulella, mikään mitä hänelle sanoi, ei saanut häntä lauhtumaan. Oli vain odotettava myrskyn laantumista.

Ikävä kyllä oli se päivä viikosta, kun horoskooppien deadline oli käsillä, mikä tarkoitti, että isä oli unohtanut käydä kaupassa. Sekä paahtoleipä että maito olivat lopussa. Reetta oli jättänyt pöydälle laatikollisen terveellisen näköistä myslä. Pakkauksen kuvan perusteella jyvien seassa olisi kuulunut olla suklaakokkareita, mutta joku oli selvästi ehtinyt seuloa joukosta parhaat palat ennen minua.

Ronkin myslistä muutaman rusinan ja jäystin niitä samalla kun mietin, pitäisikö vaivautua tien toiselle puolelle kokeilemaan olisiko äidin luona parempi välipalatarjonta vai ehtisinkö kenties syödä kulhollisen kaurajogurttia (tölkkiin oli kirjoitettu pölkkykirjaimin KAISLAN, ÄLÄ KOSKE!) ennen kuin jäisin kiinni rysän päältä.

Ulkona tihuutti, joten päätin ottaa riskin Kaislan jogurtin suhteen. Äidillä oli menossa työputken toinen yö, ja koska se oli vasta sopeutumassa lepakon unirytmiiin, sen kaapeista ei välttämättä löytyisi senkään vertaa evästä kuin isän. Kaadoin siis kulhon täyteen gurttia, ripottelin pinnalle muutaman lusikallisen deluxe-herkusta terveysmysliksi pelkistynyttä jyväseosta ja hipsin saaliin kanssa oman huoneeni turvaan.

Olin kaapimassa viimeistä lusikallista suuhuni, kun kuulin lähestyvät askeleet. Sujautin myslä-

kulhon sängyn alle piiloon, pudotin täkin reunan alas, että todistusaineisto peittyi, ja pyyhin varalta molemmat suupielet kämmeneen. Onneksi Kaisla oli liian keskittynyt omaan asiaansa kiinnittääkseen kovin paljon huomiota mun touhuihin, vaikka hipaisin vielä läppärin reunalle pudonneen tipan suuhuni siskoni törmätessä sisään.

Kaisla ei koskaan koputtanut, vaikka vaati sitä muilta. Nytkin se työntyi huoneeseen lupaa kyselemättä ja jäi nojaamaan koulupöydän kulmaan sen näköisenä kuin olisi onnistunut pistelemään poseensa mun voitonappulan Kimblessä. Ilmeisesti mun olisi pitänyt arvata mitä asiaa sillä oli, sillä se ei pukahtanutkaan. En sanonut kiusallanikaan mitään, vaan jatkoin kuvankäsittelyohjelman räpeltämistä kuin en edes huomaisi sen olevan paikalla. Juurihan se oli hetki sitten kailottanut oven läpi, ettei asia kuulunut mulle.

Kaislan kärsivällisyys loppui ensin. Niin sille aina kävi.

– Huomaatko mitään uutta? se kysyi poseeratuaan aikansa laatikoston edessä.

Nostin katseeni koneesta kuin havahtuisin siskoni olemassaoloon vasta nyt.

Toki mä huomasin. Olin huomannut jo Kaislan pyyhältäessä huoneeseen, mutta meillä oli per-

heessä sellainen roolijako, että Kaisla on äkkipikainen ja helposti innostuva, joten mun on tasapainon vuoksi oltava tyyni ja varovainen. Katselin siis Kaislaa hitaasti päästä jalkoihin varoen paljastamasta mitään ilmeelläni. Kaisla vaihtoi kärsimättömänä painoa jalalta toiselle. Näin, että se suorastaan kihisi odotuksesta. Se toivoi kauhistuneita huudahduksia, päivittelyä, voivottelua, siunailua, huonosti peitettyä supinaa nykynuorison rappiosta. Ei tietenkään multa, mutta mä olin koehenkilö.

Päätin päästää sen tuskistaan:

– Sulla on uusi kampaus.

Kampaus oli ehdottomasti liioittelua. Saattoi jopa sanoa, että Kaislan kampauksesta ei ollut jälkeäkään.

Kaisla pyyhkäisi päälakeaan.

– Haluatko kokeilla?

Siskoni ryntäsi istumaan sängyn reunalle ja tunki päänsä mun käden alle kuin silitystä kerjäävä kissa. Mua pelotti, että se kolauttaisi vahingossa jalkansa piilottamaani myslikulhoon ja haistaisi petoksen.

– Otin kahden millin terällä, Kaisla kehui.

Vielä aamulla Kaislan tukka oli ollut ponnarilla sen lähtiessä kouluun.

Sänki tuntui pehmeältä kättä vasten.

– Vähän niin kuin siinä musavideossa, multa livahti, vaikka tarkoitus oli ollut käyttäytyä kuin juttu olisi täydellisen yhdentekevä, – ihan kuin joku vastasyntynyt.

– Sehän mulla oli ajatuksenakin, Kaisla riemastui.

Mä epäilin, että ei ollut ennen kuin minä olin sen sanonut.

– Tänään, Kaisla vilkaisi puhelintaan, – 10.10. kello 14.44 Kaisla Vehma syntyy uudelleen ja aloittaa kaiken alusta.

Se hypähti seisaalleen, venytteli mahtipontisesti ja päästi ilmoille korviavihlovan parkaisun, jonka oli kaiketi tarkoitus imitoida vauvan ensirääkäisyä.

Reilu kuukausi sitten eroon päättynyt kesäloma-romanssi oli ilmeisesti tätä myöten käsitelty. Toivoin mielessäni, että seinän takaa mun puolelle kantautuva musiikkitarjonta monipuolistuisi uuden kampauksen myötä edes hitusen. Vielä pari viikkoa sitten olin suunnitellut puolivakavissani hyppääväni ikkunasta, jos kuulisin yhdenkin keran *my heart is ticking and sore* (jos googlaatte sen, niin saatte muuten tulokseksi listan sydänvikojen oireista) mutta tajunnut viime tipassa, että todennäköisesti murtaisin pudotuksessa vain nilkkani ja joutuisin makaamaan sängyssä entistä tiiviimmin

kärsimässä Kaislan eroteemaisesta soittolistasta. Mikään tunnettu särkylääke ei pystyisi sitä tuskaa lievittämään.

– Tästä eteenpäin mä keskityn vain tärkeisiin asioihin, kuten musiikkiin, Kaisla julisti.

– Se on sitten vaaka, nouseva karhu, kuu hamsterissa, mä lausuin meteorologin elkein.

Kaisla pukkasi mua käsivarteen ja nousi ylös.

– Älä vaan säkin ala, se parahti.

Siirsin huomioni takaisin tietokoneen näyttöön ja yritin muistaa mitä olin ollut tekemässä, ennen kuin mut oli keskeytetty.

– Löysitkö muuten mitään syötävää? Kaisla kysyi vielä ovelta.

– En yhtään mitään.

– Mä voin laittaa teeleipiä, Kaisla sanoi ja silmäili mun läppärin ääreen asettunutta olemustani likimain yhtä kannustavasti kuin äiti, – ja säkin voisit tehdä joskus jotain järkevää.

Ai niin kuin ajella pääni paljaaksi, mun teki mieli letkauttaa, mutta en letkauttanut, koska mun todella teki mieli niitä teeleipiä.

Kaislan oli saatava viimeinen sana. Se johtui siitä, että pohjimmiltaan se tiesi, että mä olen meistä kahdesta fiksumpi, vaikka se huusikin kovemmalla ja puhtaammalla äänellä. Jossakin hyvin-hyvin-hy-

vin syvällä sisimmässään se oli mulle sen johdosta kateellinen ja pääsäröi sen vuoksi koko ajan.

Kuka mä siis olen?

Vuokko Vehma, kolmetoista, kalat.

Mulla on kiukkuinen, vastasyntynyt viisitoista-vuotias isosisko. Kaksi kotia. Enimmäkseen kolme vanhempaa. Yksi pikkuveli jolla on niin ikään kaksi kotia, mutta joista vain toinen on sama kuin mun ja Kaislan koti, sekä yksi bonusveli, joka ei oikeastaan ole sukua, mutta joka asuu välillä seinän takana täällä isällä ja jonka kanssa me jaetaan Reetta, joka ei siis ole sukua mulle ja Kaislalle.

Kuulostaa aavistuksen sekavalta, mutta kyllä te ennen pitkää pääsette tästä kartalle. Mäkin pääsin, vaikka vielä muutama vuosi sitten vastasin silkasta laiskuudesta *en tiedä*, kun joku kysyi montako sisarusta mulla on.

Verisiteet sikseen. Tärkein asia mussa, se ainoa, jolla oli todellista merkitystä, on se että musta tulisi jotain suurta. Mä olen *poikkeusyksilö*. Vielä ei ollut ilmaantunut taikavoimia, fyysisiä erityiskykyjä, mikään eläin (kuten hämähäkki, susi, lepako tai marsu) ei ollut kutsunut mua iskuryhmäänsä, vaikka olin kyllä tarkkaillut viimeiset viisi vuotta kaikkia mahdollisia lajeja. Oli siis vaikea sanoa, mistä mä tarkalleen tiesin, mutta *jotenkin* mä

tiesin, että mun elämän näennäinen tavanomaisuus oli petosta. Sumuverho, joka lähivuosina haihtuisi mun ja maailman väliltä.

Viime kesänä, kun mun kaverin Anskun kani jurskautti mua etusormeen, olin parin päivän ajan varma, että nyt se tapahtui ja että mut oli valittu Puputytöksi. Sormeen oli tullut pieni vekki ja se oli turvonnut vähän, mutta mitään erityiskykyjä ei ollut ilmaantunut seuraavana tai sitä seuraavanakaan yönä. Kanifaktoja selvitettyäni olin oikeastaan ollut helpottunut. Jos mun panokseni maailmalle olisi ollut kahdeksan poikueen synnyttäminen vuodessa tai ravinnon tehokkaampi hyödyntäminen omia papanoita syömällä, niin oli parempi, että mun kyvyt pysyivät toistaiseksi piilevinä.

Yhtä kaikki, poikkeuslahja ilmaantuisi lähivuosina niin kuin söpöysmerkki My Little Ponym pefaan (anteeksi lapsellinen vertaus, mutta tiedättemistä puhun), sitä vartenhan teini-ikä oli. Mun teini-ikää oli kestänyt vasta seitsemän kuukautta. Aikaa oli siis runsaasti, ja mä yritän olla kärsivällinen, vaikka en totta puhuen ole kärsivällisyydessä aina ihan niin hyvä kuin miltä Kaislan seurassa vaikuttaa. Se on muuten äkkipikaisen isosiskon paras puoli: mä näytän sen rinnalla pyhimykseltä. Joskus Kaisla kutsuukin mua ivallisesti Saint Vuokoksi.

2. luku

Isä rymisteli eteiseen. Se potkaisi kengät jalastaan niin että patteri kolisi ja heitti takin tuolin selkänojalle. Me istuttiin jo pöydässä latkimassa Reetan lämmittämää pinaattisoppaa. *Me* tarkoitti sinä iltana Kaislaa, Reettaa ja mua. Reetan poika Luka, meidän 11-vuotias bonusveli, oli sillä viikolla isänsä luona. Isänsä luona oli myös meidän 7-vuotias pikkuveli Leo, jonka isä ei siis ole meidän isä, mutta jonka äiti on meidän äiti.

Isän ja Reetan järjestely oli sellainen, että niillä oli aina lapsia talossa, mutta ei yleensä kaikkia yhtä aikaa. Ilmeisesti kyseessä oli yritys jakaa pyykkivuoret, ruokakulut ja vessavuorot niin, ettei taakka kasvaisi kenellekään ylitsepääsemättömäksi. Mun ja Kaislan kannalta oli kätevää, että äiti ja isä asuivat erostaan huolimatta naapureina. Jos uikkari oli unohtunut väärän kylppärin naulakkoon, niin sen saattoi poimia mukaan koulumatkalla. Toisaalta, jos Lukankin isä asuisi yhtä lähellä, niin tunnelma

saattaisi olla jo aika tiivis. Puhumattakaan siitä, jos Leonkin isä muuttaisi naapurustoon.

Ulkopuolisen korviin meidän perhekuvio saattoi kuulostaa hiukan polveilevalta, mutta käytännössä järjestely toimi kuin rasvattu. Välillä epäilin, että kyseessä oli vanhemmuustiimin nerokas, aavistuksen suuruudenhullu suunnitelma maailman valloittamiseksi. Ne aloittivat viattoman oloisesti näistä idyllisistä puutalokortteleista, mutta lisääntyivät ja vihkivät uusia jäseniä sukuun sellaista tahtia, että kohta meitä olisi tarpeeksi täyttämään kokonainen kaupunginosa ja perustamaan oma kultti.

Poltin suuni pinaattikeitossa niin perusteellisesti, että makuaiisti katosi ja kitalakeen nousi vesikello. Tällaiset jutut tapahtuivat tietysti juuri silloin, kun hotki kiireessä ruokaa ehtiäkseen kokkikerhon ensimmäiseen kokoontumiseen. Ei niin, että olisin erityisen kiinnostunut kokkaamisesta, mutta aavistelin että siellä olisi eduksi, jos erottaisi edes suolan sokerista.

Kokkikerho oli jälleen yksi harrastus, jota äiti vaati mua kokeilemaan. Sille oli tärkeää, että mulla oli mukava ja *järkevä* ajanviete ja etten vetelehtinyt joka ilta koneella. Niin se ainakin sanoi. Tosiasiassa se oli mun tavoin varma, että mulla oli salainen erityiskyky, joka pulpahtaisi ilmoille hetkenä minä

hyvänsä, kunhan me vain pengottaisiin oikeasta paikasta. Äiti oli niitä aikuisia, jotka ei koskaan kysyneet *mitä* mä tietokoneella oikeastaan tein. Sen mielestä kaikki koneella vietetty aika oli tasapuolisesti hukkaan heitettyä aikaa.

Niin kutsutuista järkeivistä harrastuksista olin siihen mennessä kokeillut suunnistusta, jalkapalloa, taitoluistelua, uimista, balettia, posliinimaalausta, puutöitä ja joulupallojen askartelua. Tämän syksyn hanke oli kokkikerho. Näin jo mielessäni tärkättyihin esiliinoinhin pynttäytyneen poppoon, jonka jokainen jäsen havitteli keittokirjan kustannussopimusta ja Suomen seuraavan Junior Master Chefin titteliä. Itse olin valmistanut lähinnä voileipiä ja kiisseliä, joista jälkimmäistä viime viikkosella kotitaloustunnilla. Teoriassa oli siis yhä täysin mahdollista, että asiantunteva valmennus herättäisi sisälläni uinuvan keittiömestarin ja että musta tulisi kuin tulisikin Kaikkien Nälkäisten Sankari.

Pöydän ääreen ähkäisten istuutunut isä pyyhkäisi otsaansa kuin siirtäisi sivuun kuvitteellisia hiuksia. Mun taaperoiän kuvissa näkyy, että isällä oli joskus ollut tukkaa, mutta en voi kehua muistavani haiveina oikeasti. Isä oli pukeutunut villapaidan väärinpäin (saumat olivat päällä ja pesulappu sojotti niskassa), eikä se taatusti ollut huomannut asiaa koko päivänä.

– Kaksonen ja rapu puuttuu vielä, se mumisi kauhoessaan pinaattikeittoa lautaselleen.

– Tärkeä kohtaaminen loppuviikosta, mä ehdotin.

Painelin kielellä kitalakeen kohonnutta vesikelloa toivoen saavani sen litistetyksi.

– Se on jo jousimiehellä, isä sanoi.

– Romanttinen ehdotus yllättävältä taholta, Kaisla esitti.

Isä vilkaisi pöydän vastakkaisella puolella istuvaa Kaislaa.

– Eikö sulla ole joku harrastus tänään? se kysyi.

– Vuokolla on, Kaisla vastasi.

Isä tuijotti Kaislaa pitkään. Niin pitkään, että Kaisla kohotti kulmaansa kysyvästi. Kulmankohotus oli erityistaito, jota Kaisla oli harjoitellut peilin edessä liki vuoden voidakseen sujauttaa sen keskusteluun kuin pilkallisen sivuhuomautuksen, jota ei ihan ehtinyt keksiä.

Sain lautaseni tyhjäksi ja lähdin kiikuttamaan sitä astianpesukoneeseen.

– Sä näytät jotenkin erilaiselta, isä pohdiskeli,

– ...jotenkin... siistiltä.

Vaitonaisena pysytelleeltä Reetalta karkasi tirsakhdus. Se oli edelleen työvaatteissa, mikä tarkoitti kauluspaitaa ja polvipituista hametta. Jakun se oli

ehtinyt korvata villatakilla ja avokkaat pörrösukilla.

Reetta on töissä hotellin vastaanotossa. Ne oli tavanneet isän kanssa muutama vuosi sitten, kun lehden toimitus oli järjestänyt pikkujoulut hotellin ravintolassa. Ei tosin siinä hotellissa, jossa Reetta työskenteli, vaan toisessa saman ketjun paikassa. Isä vain oli totunnaiseen tapaan väärään aikaan väärässä paikassa, ja koska Reetan työvuoro oli ollut juuri loppumassa, se oli luvannut toimittaa ek-syneen, autottoman melkein-toimittajan oikeaan juhlapaikkaan matkalla kotiin. Jostain syystä ne olivat päätyneet matkalla hampurilaisravintolaan. Toimituksen pikkujoulut olivat unohtuneet siltä vuodelta, ja loppu olikin historiaa.

Äidin ja isän erosta oli kulunut siinä vaiheessa jo useampi vuosi ja me oltiin oltu Kaislan kanssa varmoja, ettei isä tulisi enää koskaan löytämään ketään. Useimpina aamuina se ei nimittäin löytänyt edes kalsareitaan, pyörän avaimesta puhumattakaan.

Isä kääntyi katsomaan Reettaa.

– Mitä te oikein juonitte?

Olimme lyöneet vetoa miten pitkään isältä kes-täisi tajuta, että Kaislan hiuksille oli tapahtunut jotakin. Kymmenen minuuttia oli jo kulunut, mikä tarkoitti, että Reetta oli pois pelistä.